

PROTOCOL MEDISCHE HANDELINGEN OP SCHOLEN

Inhoudsopgave:

PROTOCOL MEDISCHE HANDELINGEN OP SCHOLEN	1
Voorwoord.....	3
Soorten medische handelingen op school.....	4
a. Handelingen waarvoor de wet BIG niet geldt.....	4
b. Handelingen waarvoor de wet BIG wel geldt	4
Medicijnverstrekking en medisch handelen	6
1.1. Het kind wordt ziek op school	6
1.2. Het verstrekken van medicijnen op verzoek	7
1.3. Het opbergen van medicijnen op school	8
1.4. Het verrichten van medische handelingen	8
3. Anafylactische reactie & de auto injector	5
3.1 Anafylactische reactie	5
3.2 De Adrenaline Auto-Injector	8
Bijlage 1 - Het kind wordt ziek op school.....	9
Bijlage 2 - Het verstrekken van medicijnen op verzoek.....	11
Bijlage 3 - Uitvoeren van medische handelingen	14
Bijlage 4 - Bekwaamheidsverklaring.....	17
Bijlage 5 - Handelen bij calamiteiten	19
Bijlage 6 – Actiestappen voor Anafylaxie Beheer.....	20
Bijlage 7 – Voorbeeld NAN protocol	21

Voorwoord

Leerkrachten op school worden regelmatig geconfronteerd met leerlingen die klagen over pijn die meestal met eenvoudige middelen te verhelpen is, zoals hoofdpijn, buikpijn, oorpijn of pijn door een insectenbeet. Daarnaast krijgen leerkrachten in toenemende mate het verzoek van ouders of verzorgers om hun kinderen door de arts voorgeschreven medicatie toe te dienen. En steeds vaker wordt er werkelijk medisch handelen van leerkrachten verwacht zoals het geven van sondevoeding, toedienen van een injectie, het prikken van een bloedsuiker etcetera. Met de komst van Passend onderwijs is het mogelijk dat meer basisscholen met deze vragen te maken krijgen. Het uitvoeren van medische handelingen op school brengt risico's met zich mee, ook op juridisch gebied. Het is van belang dat er in deze situaties gehandeld wordt volgens een vooraf afgesproken en ondertekend protocol. Voorliggend protocol kan daarbij als model dienen.

Dit protocol is bedoeld als leidraad voor besturen, directie en medewerkers op scholen. Indien scholen dit protocol willen gebruiken, zal de school daarvoor altijd toestemming moeten vragen aan het bevoegd gezag (het eigen schoolbestuur). Het bevoegd gezag beslist over het beleid inzake medisch handelen op de scholen. Er kan door het bestuur advies worden ingewonnen bij de plaatselijke GGD of de ambulante dienst van REC 3 in de regio.

Dit protocol is gebaseerd op een protocol uit 2007 dat destijds tot stand kwam na overleg met:

- Landelijke vereniging van Artsen in Dienstverband (LAD);
- Stichting Rechtsbijstand Gezondheidszorg (SRG);
- Vereniging van Artsen (VVAA);
- Nederlandse Vereniging Jeugdgezondheidszorg (NVJG);
- Inspectie Jeugdgezondheidszorg (inspectie JGZ) .

In de bijlagen bij dit protocol treft u formats voor toestemmingsformulieren, voor een bekwaamheidsverklaring etcetera. Scholen kunnen deze ter ondertekening voorleggen aan ouders en aan de arts (in geval van een bekwaamheidsverklaring voor een BIG-handeling). Voor eenvoudige medische handelingen zou dat zelfs al bij inschrijving kunnen worden gevraagd. Het is echter aan het bestuur om daarin beleid vast te stellen. In januari 2024 is het protocol uitgebreid met een beschrijving van anafylactische reactie en auto injector

Soorten medische handelingen op school

a. Handelingen waarvoor de wet BIG niet geldt

Bijvoorbeeld het geven van medicijnen, dat kan zijn het geven van een 'paracetamolletje' of andere medicijnen bijvoorbeeld een zetpil bij een epilepsieaanval, het behandelen van een insectenbeet met bijvoorbeeld azaron, etcetera.

b. Handelingen waarvoor de wet BIG wel geldt

Bijvoorbeeld het geven van injecties en het toedienen van sondevoeding. Deze mogen slechts worden uitgevoerd door artsen en verpleegkundigen. Delegeren van het verrichten van deze handelingen aan leerkrachten moet met grote zorgvuldigheid worden omgeven. Een specialist kan een leerkracht handelingsbekwaam achten. Dit heeft echter niet het gevolg dat de leerkracht niet meer aansprakelijk is voor zijn handelen; deze blijft aansprakelijk. Het mogelijk verzekeren van dit risico is een vraag die het schoolbestuur met een verzekeringsmaatschappij zal moeten overleggen.

Een arts kan een leerkracht handelingsbekwaam achten en deze bekwaamheid ondersteunen met een ondertekende verklaring van bekwaamheid. De arts is dan mede verantwoordelijk.

Het hebben van een medisch handelingsprotocol is belangrijk op school. Het volgen van de werkwijze van het protocol sluit derhalve niet uit dat de leerkracht aansprakelijk gesteld en vervolgd zou kunnen worden bij calamiteiten. Het betreft dan een civielrechtelijke aansprakelijkheid. Zelfs als ouders de leerkracht toestemming hebben gegeven tot het uitvoeren van medische handelingen bij hun kind kan de leerkracht verantwoordelijk worden gesteld.

Om zeker te zijn dat deze civielrechtelijke aansprakelijkheid gedekt is, is het raadzaam om voordat er wordt overgegaan tot medisch handelen (BIG), contact op te nemen met de verzekeraar van de school. Het kan zijn dat bij de beroepsaansprakelijkheid de risico's die zijn verbonden aan deze medische handelingen niet zijn meeverzekerd. Dat hoeft op zich geen probleem te zijn, omdat wanneer de verzekeraar van een en ander op de hoogte wordt gesteld hij deze risico's kan meeverzekeren, eventueel tegen een hogere premie en onder bepaalde voorwaarden (bijvoorbeeld een bekwaamheidsverklaring).

Mocht zich onverhoopt ten gevolge van een medische handeling een calamiteit voordoen stel u dan direct in verbinding met de huisarts en/of specialist van het kind. Bel bij een ernstige situatie direct het landelijk alarmnummer 112. Zorg ervoor dat u alle relevante gegevens van het kind bij de hand heeft, zoals: naam, geboortedatum, adres, huisarts en specialist van het kind. Meld verder bij welke handeling de calamiteit zich heeft voorgedaan en welke verschijnselen bij het kind waarneembaar zijn.

De schoolleiding kan kiezen of zij wel of geen medewerking verleent aan het geven van medicijnen of het uitvoeren van een medische (BIG) handeling. Voor de individuele leraar geldt dat hij/zij mag weigeren handelingen (al dan niet vallend onder de wet BIG) uit te voeren waarvoor hij zich niet bekwaam acht. Dit is conform het arbeidsrecht.

De wet BIG is niet van toepassing indien er sprake is van een noodsituatie. Iedere burger wordt dan geacht te helpen naar beste weten en kunnen.

Definitie noodsituatie; een potentiële levensbedreigende situatie. Hieronder valt bijvoorbeeld een anafylactische allergische reactie, voor protocol omtrent Allergie & Anafylaxie zie stappenplan voor anafylaxie (bijlage 6)

Medicijnverstrekking en medisch handelen

Leraren op school worden regelmatig geconfronteerd met leerlingen die klagen over pijn die meestal met eenvoudige middelen te verhelpen is, zoals hoofdpijn, buikpijn, oorpijn of pijn ten gevolge van een insectenbeet.

Ook krijgt de schoolleiding steeds vaker het verzoek van ouder(s)/verzorger(s) om hun kinderen de door een arts voorgeschreven medicijnen toe te dienen. Voor de leesbaarheid van het stuk zullen we hierna spreken over ouders wanneer wij ouder(s) en verzorger(s) bedoelen.

Een enkele keer wordt medisch handelen van leraren gevraagd zoals het geven van sondevoeding of het geven van een injectie. Dit zijn handelingen die vallen onder de wet BIG.

Het toedienen van een zetpil (suppositorium) valt niet onder deze handelingen.

De schoolleiding aanvaardt met het verrichten van dergelijke handelingen een aantal verantwoordelijkheden. Leraren begeven zich dan op een terrein waarvoor zij niet gekwalificeerd zijn. Met het oog op de gezondheid van het kind is het van groot belang dat zij in dergelijke situaties zorgvuldig handelen. Zij moeten daarbij over de vereiste bekwaamheid beschikken.

Leraren en schoolleiding moeten zich realiseren dat, wanneer zij fouten maken of zich vergissen zij voor medische handelingen aansprakelijk gesteld kunnen worden.

Op de volgende pagina's volgt een verdere beschrijving. In de bijlagen vindt u het betreffende toestemmingsformulier en/of bekwaamheidsverklaring. Wij adviseren u deze, indien van toepassing, te gebruiken. Heeft u naar aanleiding van dit protocol nog vragen dan kunt u zich wenden tot de plaatselijke GGD.

1.1. Het kind wordt ziek op school

Indien een leerling ziek wordt of een ongeluk krijgt op school moet de leraar direct bepalen hoe hij moet handelen. Regelmatig komt een kind 's morgens gezond op school en krijgt tijdens de lessen last van hoofd-, buik- of oorpijn. Ook kan het kind bijvoorbeeld door een insect gestoken worden. Een leraar verstrekt dan vaak -zonder toestemming of medeweten van ouders- een 'paracetamolletje' of wrijft Azaron op de plaats van een insectenbeet.

In zijn algemeenheid is een leraar niet deskundig om een juiste diagnose te stellen. De grootste mogelijke terughoudendheid is hier dan ook geboden. Uitgangspunt moet zijn dat een kind dat ziek is, naar huis moet.

De schoolleiding zal, in geval van ziekte, altijd contact op moeten nemen met de ouders om te overleggen wat er dient te gebeuren (is er iemand thuis om het kind op te vangen, wordt het kind gehaald of moet het gebracht worden, moet het naar de huisarts, etc.?).

Ook wanneer een leraar inschat dat het kind met een eenvoudig middel geholpen kan worden, is het gewenst om eerst contact te zoeken met de ouders. Wij adviseren u het kind met de ouders te laten bellen. Vraag daarna om toestemming aan de ouders om een bepaald middel te verstrekken. Problematisch is het wanneer de ouders en andere, door de ouders aangewezen vertegenwoordigers, niet te bereiken zijn. Het kind kan niet naar huis gestuurd worden zonder dat daar toezicht is. Ook kunnen medicijnen niet met toestemming van de ouders verstrekt worden.

De leraar kan dan besluiten, eventueel na overleg met een collega, om zelf een eenvoudig middel te geven. Daarnaast moet hij inschatten of niet alsnog een (huis)arts geraadpleegd moet worden. Raadpleeg bij twijfel altijd een arts. Zo kan bijvoorbeeld een ogenschijnlijk eenvoudige hoofdpijn een uiting zijn van een veel ernstiger ziektebeeld. Het blijft dan zaak het kind voortdurend te observeren.

Enkele zaken waar u op kunt letten zijn:

- toename van pijn;
- misselijkheid;
- verandering van houding (bijvoorbeeld in elkaar krimpen);
- verandering van de huid (bijvoorbeeld erg bleke of hoogrode kleur) en
- verandering van gedrag (bijvoorbeeld onrust, afnemen van alertheid).

Realiseer u dat u geen arts bent en raadpleeg bij twijfel altijd een (huis)arts. Dit geldt met name wanneer de pijn blijft of de situatie verergert. De zorgvuldigheid die u hierbij in acht moet nemen is dat u handelt alsof het uw eigen kind is.

1.2. Het verstrekken van medicijnen op verzoek

Kinderen krijgen soms medicijnen of andere middelen voorgeschreven die zij een aantal malen per dag moeten gebruiken, dus ook tijdens lesuren. Te denken valt bijvoorbeeld aan pufjes voor astma, antibiotica, of zetpillen bij toevallen (een aanval van epilepsie). Ouders kunnen aan schoolleiding en leerkracht vragen deze middelen te verstrekken. Schriftelijke toestemming van de ouders is hierbij noodzakelijk.

Meestal gaat het niet alleen om eenvoudige middelen, maar ook om middelen die bij onjuist gebruik tot schade van de gezondheid van het kind kunnen leiden.

Leg daarom schriftelijk vast om welke medicijnen het gaat, hoe vaak en in welke hoeveelheden ze moeten worden toegediend en op welke wijze dat dient te geschieden. Leg verder de periode vast waarin de medicijnen moeten worden verstrekt. Ouders geven hierdoor duidelijk aan wat zij van de schoolleiding en de leraren verwachten opdat zij op hun beurt weer precies weten wat ze moeten doen en waar ze verantwoordelijk voor zijn. Wanneer het gaat om het verstrekken van medicijnen gedurende een lange periode moet regelmatig met ouders overlegd worden over de ziekte en het daarbij behorende medicijngebruik op school. Een goed moment om te overleggen is als ouders een nieuwe voorraad medicijnen komen brengen.

Enkele praktische adviezen:

- neem de medicijnen alleen in ontvangst wanneer ze in de originele verpakking zitten en uitgeschreven zijn op naam van het betreffende kind;
- lees goed de bijsluiter zodat u op de hoogte bent van eventuele bijwerkingen van het medicijn en
- noteer, per keer, op een aftekenlijst dat u het medicijn aan het betreffende kind gegeven heeft.

- Als een kind niet goed op een medicijn reageert of als er onverhoopt toch een fout is gemaakt bij het toedienen van een medicijn, bel dan direct de huisarts of specialist in het ziekenhuis.
- Bel bij een ernstige situatie direct het landelijk alarmnummer 112.
- Zorg er altijd voor dat u alle relevante gegevens bij de hand hebt, zoals: naam, geboortedatum, adres, huisarts en/of specialist van de leerling, de medicatie die is toegediend, welke reacties het kind vertoont en eventueel welke fout is gemaakt.

1.3. **Het opbergen van medicijnen op school**

Het bewaren van medicijnen op school moet tot een minimum worden beperkt. Het is verstandig hiervoor één persoon aan te wijzen die verantwoordelijk is voor het beheer. De medicijnen dienen in een afgesloten kast (koelkast indien dit nodig is) te worden bewaard. In geen geval medicijnen bewaren in het bureau van de leerkracht. De bureaula gaat te vaak open en het gevaar kan bestaan dat leerlingen de medicijnen kunnen meenemen.

Bijvoorbeeld ook het aanvullen van de EHBO-does op school kan onder het beheer van deze verantwoordelijke persoon vallen. Over de aanbevolen inhoud van de verbanddoos kunt u informatie krijgen bij de GGD.

1.4. **Het verrichten van medische handelingen**

Het is van groot belang dat een langdurig ziek kind of een kind met een bepaalde handicap zoveel mogelijk gewoon naar school gaat. Het kind heeft contact met leeftijdsgenootjes, neemt deel aan het normale leven van alledag op school en wordt daardoor niet de hele dag herinnerd aan zijn handicap of ziek zijn. Gelukkig zien steeds meer scholen in hoe belangrijk het is voor het psychosociaal welbevinden van het langdurig zieke kind om, indien dat maar enigszins mogelijk is, het naar school te laten gaan.

In uitzonderlijke gevallen zullen ouders aan schoolleiding en leraren vragen BIG - handelingen te verrichten. Te denken valt daarbij aan het geven van sondevoeding, het meten van de bloedsuikerspiegel bij suikerpatiënten door middel van een vingerprikje. In het algemeen worden deze handelingen door de Stichting Thuiszorg of de ouders zelf op school verricht. In sommige gevallen kan er sprake zijn van een PGB (persoonsgebonden budget).

In uitzonderlijke situaties, vooral als er sprake is van een situatie die al langer bestaat, wordt door de ouders wel eens een beroep op schoolleiding en leraren gedaan.

Schoolbesturen moeten zich goed realiseren dat zij bepaalde verantwoordelijkheden op zich nemen, wanneer wordt overgegaan tot het uitvoeren van een medische handeling door een leerkracht. Dit hoeft niet onoverkomelijk te zijn, maar het is belangrijk van tevoren stil te staan bij de consequenties. Het zal duidelijk zijn dat de ouders voor dergelijke ingrijpende handelingen hun toestemming moeten geven. Zonder toestemming van de ouders kan een schoolleiding of leraar al helemaal niets doen. Gezien de ingrijpendheid van de handelingen moet een schoolleiding een schriftelijke toestemming van de ouders vragen.

Wettelijke regels

De Wet Beroepen in de Individuele Gezondheidszorg (Wet BIG) regelt wie wat mag doen in de Gezondheidszorg. De wet BIG is bedoeld voor beroepsbeoefenaren in de gezondheidszorg en geldt als zodanig niet voor onderwijzend personeel. Dat neemt niet weg dat in deze wet een aantal waarborgen worden gegeven voor een goede uitoefening van de beroepspraktijk aan de hand waarvan ook een aantal regels te geven zijn voor schoolbesturen en leraren als het gaat om in de wet BIG genoemde medische handelingen.

Bepaalde medische handelingen - de zogenaamde voorbehouden handelingen - mogen alleen worden verricht door artsen. Anderen dan artsen kunnen deze medische handelingen alleen verrichten in opdracht van een arts. De betreffende arts moet zich er dan van vergewissen dat degene die niet bevoegd is, wel de bekwaamheid bezit om die handelingen te verrichten.

Leraren vallen niet onder de wet BIG. Deze geldt alleen voor medische - en paramedische beroepen. Soms worden leraren betrokken bij de zorg rond een ziek kind en worden daarmee partners in de zorg. In zo'n geval kan het voorkomen dat leraren gevraagd wordt om een medische handeling bij een kind uit te voeren. In deze situatie is de positie van de leraar een bijzondere, die met zorgvuldigheid benaderd moet worden.

De leraar moet een gedegen instructie krijgen hoe hij de BIG - handeling moet uitvoeren van een BIG-geregistreerde professional (meestal de behandelend arts of verpleegkundige). Het naar tevredenheid uitvoeren van deze handeling moet door deze BIG-geregistreerde professional schriftelijk worden vastgelegd (met handtekening) in een bekwaamheidsverklaring. Op deze manier wordt een zo optimaal mogelijke zekerheid aan kind, ouders, leraar en schoolleiding gewaarborgd. Ook voor de verzekeraar van de school zal duidelijk zijn dat er zo zorgvuldig mogelijk is gehandeld. Dit betekent dat een leraar in opdracht van een arts moet handelen die hem bekwaam heeft verklaard voor het uitvoeren van een BIG -handeling.

Binnen organisaties in de gezondheidszorg is het gebruikelijk dat een arts, of een door hem aangewezen en geïnstrueerde vertegenwoordiger, een bekwaamheidsverklaring afgeeft met het oog op eventuele aansprakelijkheden.

Een leraar is en blijft verantwoordelijk voor zijn handelen, ook al heeft hij een bekwaamheidsverklaring van een arts. Hij kan hiervoor civielrechtelijk aangesproken worden. Het schoolbestuur is echter verantwoordelijk voor datgene wat de leraar doet. Kan een schoolbestuur een bekwaamheidsverklaring van een arts overleggen, dan kan niet bij voorbaat worden aangenomen dat de schoolleiding onzorgvuldig heeft gehandeld.

Het is dus van belang om deze bekwaamheidsverklaring schriftelijk vast te leggen en ook steeds na te gaan of de leraar zich daarnaast ook bekwaam acht. Een schoolbestuur dat niet kan aantonen dat een leraar voor een bepaalde handeling bekwaam is, raden wij aan de medische handelingen – BIG- handelingen - niet te laten uitvoeren. Een leraar die wel een bekwaamheidsverklaring heeft, maar zich niet bekwaam acht - bijvoorbeeld omdat hij deze handeling al een hele tijd niet heeft verricht - zal deze handeling eveneens niet dienen uit te voeren. Een leraar die onbekwaam en/of

zonder opdracht van een arts deze handelingen verricht is niet alleen civielrechtelijk aansprakelijk (betalen van schadevergoeding), maar ook strafrechtelijk (mishandeling). Het schoolbestuur kan op zijn beurt als werkgever eveneens civiel - en strafrechtelijk aansprakelijk gesteld worden. Een leerkracht is dus ten allen tijde aansprakelijk te stellen indien er een calamiteit heeft plaats gevonden ten gevolge van zijn handelen. Echter met dien verstande dat bij zorgvuldig handelen met een bekwaamheidsverklaring van een arts tot het verrichten van een voorbehouden medische handeling (BIG) het wel degelijk zal uitmaken voor de juridische beoordeling in geval van een calamiteit of er zorgvuldig is gehandeld. Met andere woorden, of er een bekwaamheidsverklaring aanwezig was en een toestemmingsverklaring van de ouders tot het verrichten van de verrichte BIG handeling. De arts die de verklaring gaf is hiermee immers ook verantwoordelijk. Een schoolbestuur heeft het recht geen medewerking te geven aan het verrichten van medische handelingen (BIG) door leerkrachten op school.

3. Anafylactische reactie & de auto injector

3.1 Anafylactische reactie

Een kind met kans op anafylaxie is niet ziek maar wordt! ziek (noodsituatie) na blootstelling.

Anafylaxis is een serieuze allergische reactie die snel optreedt en potentieel dodelijk is. Hoewel fataliteiten zeldzaam zijn, moet anafylaxie altijd gezien worden als een medische noodsituatie die onmiddellijke behandeling vereist! Uitingen en symptomen van een ernstige allergische reactie kan binnen minuten na blootstelling aan een allergeen (een substantie capabel om een allergische reactie te veroorzaken).

In zeldzamere gevallen, kan het tijdsbeeld variëren tot wel enkele uren na blootstelling. De meest voorkomende allergenen omvatten bepaalde voedingsmiddelen en insectensteken. Minder voorkomende oorzaken zijn medicijnen, latex en inspanning.

Symptomen van anafylaxie omvatten in het algemeen een of meer van deze vier lichaamssystemen:

- huid,
- luchtwegen (respiratoir),
- spijsverteringsstelsel (gastro-intestinaal) en/of
- hart-vaatsysteem (cardiovasculair).

Ademhalingsmoeilijkheden en lage bloeddruk zijn de meest gevaarlijke symptomen en beide kunnen tot de dood leiden wanneer deze niet behandeld worden. Anafylaxie is een onvoorspelbare aandoening daar uitingen en symptomen kunnen variëren van de ene persoon tot de andere en van de ene episode tot de andere in dezelfde persoon. Epinefrine (adrenaline) is het eerste hulpmiddel voor de behandeling van anafylaxie. Deze levensreddende medicatie ondersteunt het omkeren van de symptomen van een ernstige allergische reactie door opening van de luchtwegen, verbetering van de bloeddruk, en verhogen van de hartslag. Het wordt aanbevolen dat adrenaline bij het begin van een herkende of vermoedelijke anafylactische reactie wordt gegeven. In normaal gezonde personen, zal adrenaline geen schade toebrengen wanneer het onnodig gegeven wordt. Er zijn op dit moment twee adrenaline auto-injectoren beschikbaar in Nederland: EpiPen® en Jext®.

Er zijn zes kern aanbevelingen voor de noodbeheersing van anafylaxie, inclusief:

1. Adrenaline is HET eerste hulpmiddel dat gebruikt moet worden voor de noodbehandeling van een persoon die een potentieel levensbedreigende allergische reactie heeft.
2. Antihistamine en astma medicatie moeten niet gebruikt worden als het eerste hulpmiddel voor de behandeling van een anafylactische reactie.
3. Alle personen die adrenaline in een noodsituatie krijgen toegediend moeten onmiddellijk naar het ziekenhuis worden vervoerd door een ambulance voor evaluatie en observatie van de allergische reactie.
4. Additionele adrenaline moet beschikbaar zijn tijdens het transport naar het ziekenhuis. Een tweede dosis adrenaline mag toegediend worden tussen 5 tot 15 minuten nadat de eerste dosis is gegeven **wanneer** de symptomen niet verbeterd zijn.
5. Personen met anafylaxie die zich zwak voelen of duizelig door een opkomende shock moeten gaan liggen tenzij ze overgeven of ernstige ademhalingsmoeilijkheden hebben.
6. Van geen persoon kan verwacht worden dat deze verantwoordelijk is voor het zich zelf toedienen van een adrenaline auto-injector. Hulp van anderen, speciaal in het geval bij kinderen, kan noodzakelijk zijn.

Personen met een risico op anafylaxie worden geadviseerd om altijd een adrenaline auto-injector bij zich te dragen wanneer ze daar de leeftijd voor hebben. Aanvullend, moeten ze medische identificatie dragen, zoals een medaillon van de Medic Alert® of stichting Witte kruis, dat een duidelijke verwijzing naar hun allergie bevat. Regelmatig oefenen met een auto-injector trainer / simulator zorgt er voor dat de allergische persoon en anderen bekend raken met de toedieningswijze. In de school omstandigheden, geldt dit voor al het personeel die een regelmatig contact hebben met de leerling die dit risico heeft. Het schoolbestuur heeft de wettelijke verplichting om deze risico's te inventariseren en toegepaste maatregelen te nemen, waaronder het trainen van het personeel. De cursus van het Nederlands Anafylaxis Netwerk voorziet in de aantoonbare aanzet voor deze inspanningsverplichting.

Onderzoek is continu bezig om anafylaxie beter te begrijpen. Op dit moment, kan de ernst van een reactie niet worden voorspeld. Daarom is het mogelijk om vast te stellen welke patiënten het grootste risico hebben op ernstige allergische reacties. Tot er genezing is, is vermijding de enige manier om een anafylactische reactie te voorkomen. Maatregelen kunnen genomen worden om het risico op blootstelling te vermindering, maar niet volledig te vermijding. In de schoolomgeving vereist dit de medewerking van de schoolgemeenschap, inclusief de leerlingen / studenten die dit risico lopen, hun ouders of verzorgers, en het schoolpersoneel. Dit idee van het delen van verantwoordelijkheid voor het beheer van anafylaxie is ook voor andere omstandigheden / omgevingen van toepassing.

Anafylaxie noodplannen (het actieplan bij anafylaxis) kan helpen om een veiliger omgeving voor allergische personen te creëren. School anafylaxis protocollen helpen om het blootstellingsrisico aan allergenen te verminderen. En de schoolgemeenschap voor te bereiden op een noodsituatie.

Deze plannen moeten bekeken en bijgewerkt worden op regelmatige basis. Ondanks de beste inspanningen, komen anafylactische reacties voor.

In het geval van een levensbedreigende allergische, is het cruciaal voor personen om direct, snel en op een juiste manier te handelen op de manier zoals in de volgende stappen wordt aangegeven:

1. **Dien de adrenaline auto-injector toe** (EpiPen® of Jext®) bij de eerste tekenen van een herkende of vermoedelijke anafylactische reactie.
2. **Bel 1 1 2**, vertel hen dat iemand een anafylactische reactie of levensbedreigende allergische reactie heeft.
3. **Dien een tweede dosis adrenaline** toe in 5 tot 15 minuten **wanneer** er geen verbetering optreedt en de reactie voortduurt of verergert.
4. **Laat de persoon met de ambulance onmiddellijk naar het ziekenhuis vervoeren**, zelfs wanneer de symptomen mild zijn of gestopt zijn. De reactie kan verergeren of terugkomen, zelfs na een juiste behandeling. Laat de persoon in het ziekenhuis blijven voor een juiste observatie periode zoals besloten door de spoedeisende hulp arts. (gewoonlijk ongeveer 4 uur).
5. **Bel de contact persoon voor noodgevallen (bijv. ouder, verzorger).**
Bij ontslag uit het ziekenhuis moet een doktersrecept voor een adrenaline auto-injector uitgeschreven worden en direct bij de apotheek afgegeven worden en de adrenaline auto-injector meegenomen worden. Een afspraak wordt aanbevolen met de arts van de patiënt, inclusief een verwijzing naar een allergoloog. Voedselallergie zelfs met kans op anafylaxie is beheersbaar in een schoolomgeving.

Onthoudt kinderen met voedselallergie zijn niet ziek!! Ze worden ziek wanneer ze het voedsel waar ze allergisch voor zijn binnen krijgen.

3.2 De Adrenaline Auto-Injector

De AAI is ontworpen als eerste hulpmiddel bij allergische noodsituaties. Waarbij een noodsituatie gedefinieerd wordt als een omstandigheid waarbij er door een allergische reactie een situatie (kan) ontstaan die levensbedreigend is en er geen directe adequate medische hulp aanwezig is. Personen met een allergie en daardoor kans op een anafylaxie (potentieel levensbedreigende allergische reactie) kunnen dus door het ondergaan van een allergische reactie in een noodsituatie terecht komen.

Binnen het geneesmiddelen verstrekking systeem zijn op dit moment in Nederland drie adrenaline auto-injectoren geregistreerd, t.w. De Emerade® (verkrijgbaar in de versies 0,15 mg; 0,30 mg en 0,5 mg), de EpiPen® (verkrijgbaar in de versies 0,15 mg en 0,30 mg) en de Jext®, (verkrijgbaar in de versies 0,15 mg en 0,30 mg). De 0,15 versie wordt officieel voorgeschreven aan personen met een lichaamsgewicht van 15 kg tot 30 kg. De 0,30 versie wordt officieel voorgeschreven aan personen met een lichaamsgewicht van 30 kg en zwaarder.. En de 0,50 versie wordt officieel voorgeschreven aan personen met een lichaamsgewicht van 50 kg en zwaarder. In de praktijk constateren we dat er soms wanneer een kind rond de 25 kg lichaamsgewicht heeft bereikt er al overgeschakeld wordt naar de 0,30 mg versie.

De AAI is speciaal ontworpen voor het gebruik door leken (niet-medisch opgeleide personen) als eerste hulpmiddel (zoals de AED) na het kennis nemen van de gebruiksaanwijzing.

Om het gebruik van de AAI te oefenen zijn er van de verschillende merken AAIs zgn. oefenpennen beschikbaar. Deze zijn via de distributeur van de betreffende AAI of via een apotheek te verkrijgen.

De verschillende gebruiksaanwijzingen van de AAI zijn te bekijken via de website van Anafylaxie. Klik [hier](#) voor de instructievideo's

Voor meer info zie website van Anafylaxie door [hier](#) te klikken.

Bijlage 1 - Het kind wordt ziek op school

Verklaring: Toestemming tot handelwijze voor als het kind ziek wordt op school

(Eventueel te gebruiken als bijlage bij het inschrijfformulier van de school)

Het kan voorkomen dat uw kind tijdens het verblijf op school ziek wordt, zich verwondt, door een insect wordt gestoken etc. In zo'n geval zal de school altijd contact opnemen met de ouders, verzorgers of met een andere, door hen aangewezen, personen. Een enkele keer komt het voor dat deze niet te bereiken zijn. Als deze situatie zich voordoet zal de leraar een zorgvuldige afweging maken of uw kind gebaat is met een 'eenvoudige' pijnstiller of dat een arts geconsulteerd moet worden.

Als u met hiervoor akkoord bent, wilt u dan dit formulier invullen.

Ondergetekende gaat akkoord met bovengenoemde handelwijze ten behoeve van:

naam leerling: .....

geboortedatum: .....

adres: .....

postcode en plaats: .....

naam ouder(s)/verzorger(s): .....

telefoon thuis: .....

telefoon werk: .....

naam huisarts: .....

telefoon: .....

Te waarschuwen persoon, indien ouder(s)/verzorger(s) niet te bereiken zijn:

Naam: .....

telefoon thuis: .....

telefoon werk: .....

Mijn kind is overgevoelig voor de volgende zaken:

naam leerling : .....

geboortedatum : .....

- MEDICIJNEN: naam:

.....

- ONTSMETTINGSMIDDELEN: naam:

.....

- SMEERSEL TJES tegen bijvoorbeeld insectenbeten: naam:

.....

- PLEISTERS: naam:

.....

- OVERIG: naam:

.....

Ruimte voor zaken die hierboven niet genoemd zijn:

.....

.....

.....

.....

Wilt u eventuele veranderingen zo spoedig mogelijk doorgeven aan de directie van de school?

Het is zeer belangrijk dat deze gegevens actueel zijn.

Ondergetekende naam: .....

ouder/verzorger van: .....

plaats: .....

datum: .....

Handtekening: .....

Bijlage 2 - Het verstrekken van medicijnen op verzoek

Verklaring: Toestemming tot het verstrekken van medicijnen op verzoek

Ondergetekende geeft toestemming voor het toedienen van de hieronder omschreven
medicijn(en) aan:

naam leerling: .....

geboortedatum: .....

adres .....

postcode en plaats: .....

naam ouder(s)/verzorger(s): .....

telefoon thuis: .....

telefoon werk: .....

naam huisarts: .....

telefoon: .....

naam specialist: .....

telefoon: .....

De medicijnen zijn nodig voor onderstaande ziekte:

.....

.....

Naam van het medicijn:

.....

.....

Medicijn dient dagelijks te worden toegediend op onderstaande tijden:

..... uur / ..... uur / ..... uur / ..... uur

Medicijn(en) mogen alleen worden toegediend in de volgende situatie(s):

Dosering van het medicijn:

.....
.....

Wijze van toediening:

.....
.....

Wijze van bewaren:

.....
.....

Controle op vervaldatum door: (naam) .....

functie: .....

Ondergetekende, ouder/verzorger van genoemde leerling, geeft hiermee aan de school c.q de hieronder genoemde leraar die daarvoor een medicijninstructie heeft gehad, toestemming voor het toedienen van de bovengenoemde medicijnen:

naam: .....

ouder/verzorger: .....

plaats .....

datum: .....

Handtekening: .....

Instructie voor medicijntoediening:

Er is instructie gegeven over het toedienen van de medicijnen op (datum).....

Door:

naam: .....

functie: .....

naam instelling: .....

Aan:

naam: .....

functie: .....

naam en plaats school:.....

Bijlage 3 - Uitvoeren van medische handelingen

Verklaring: Toestemming tot het uitvoeren van voorbehouden medische handelingen (BIG)

Ondergetekende geeft toestemming voor uitvoering van de zogenoemde 'medische voorbehouden handeling' op school bij:

naam leerling: .....

geboortedatum: .....

adres: .....

postcode en plaats: .....

naam ouder(s)/verzorger(s): .....

telefoon thuis: .....

telefoon werk: .....

naam huisarts: .....

telefoon: .....

naam specialist: .....

telefoon: .....

naam medisch contactpersoon: .....

telefoon: .....

Beschrijving van de ziekte waarvoor de 'medische handeling' op school bij de leerling nodig is:

.....
.....

Omschrijving van de uit te voeren 'medische handeling':

.....
.....

De 'medische handeling' moet dagelijks worden uitgevoerd op onderstaande tijden:

..... uur / ..... uur / ..... uur / .....uur

De 'medische handeling' mag alleen worden uitgevoerd in de hieronder nader omschreven situatie:

.....
.....

manier waarop de 'medische handeling' moet worden uitgevoerd:

.....
.....

Eventuele extra opmerkingen:

.....
.....

Bekwaamheidsverklaring aanwezig (omcirkelen hetgeen van toepassing is): ja / nee

Instructie medisch handelen

Instructie van de 'medische handeling' + controle op de juiste uitvoering is gegeven op

(datum).....

Door:

naam: .....

functie.....

naam instelling: .....

Aan:

naam: .....

functie: .....

naam en plaats school:.....

Ondergetekende:

naam: .....

ouder/verzorger: .....

plaats: .....

datum: .....

Handtekening: .....

Bijlage 4 - Bekwaamheidsverklaring

Uitvoeren van medische handelingen

Verklaring: Bekwaam uitvoeren van medische handelingen (BIG)

Ondergetekende, bevoegd tot het uitvoeren van de hieronder beschreven handeling

.....
.....
.....

verklaart dat,

(naam werknemer): .....

functie: .....

werkzaam aan/bij: .....

na instructie door ondergetekende, in staat is bovengenoemde handeling bekwaam uit te voeren.
De handeling moet worden uitgevoerd ten behoeve van:

(naam leerling): .....

geboortedatum: .....

Het uitvoeren van bovengenoemde handeling is voor de leerling noodzakelijk wegens:

.....
.....
.....

De hierboven beschreven handeling mag alleen worden uitgevoerd op de tijdstippen waarop de leerling op school aanwezig is.

De hierboven beschreven handeling moet worden uitgevoerd gedurende de periode:

.....
.....
.....

Ondergetekende:

naam: .....

functie: .....

werkzaam aan/bij:.....

plaats: .....

datum: .....

Handtekening: .....

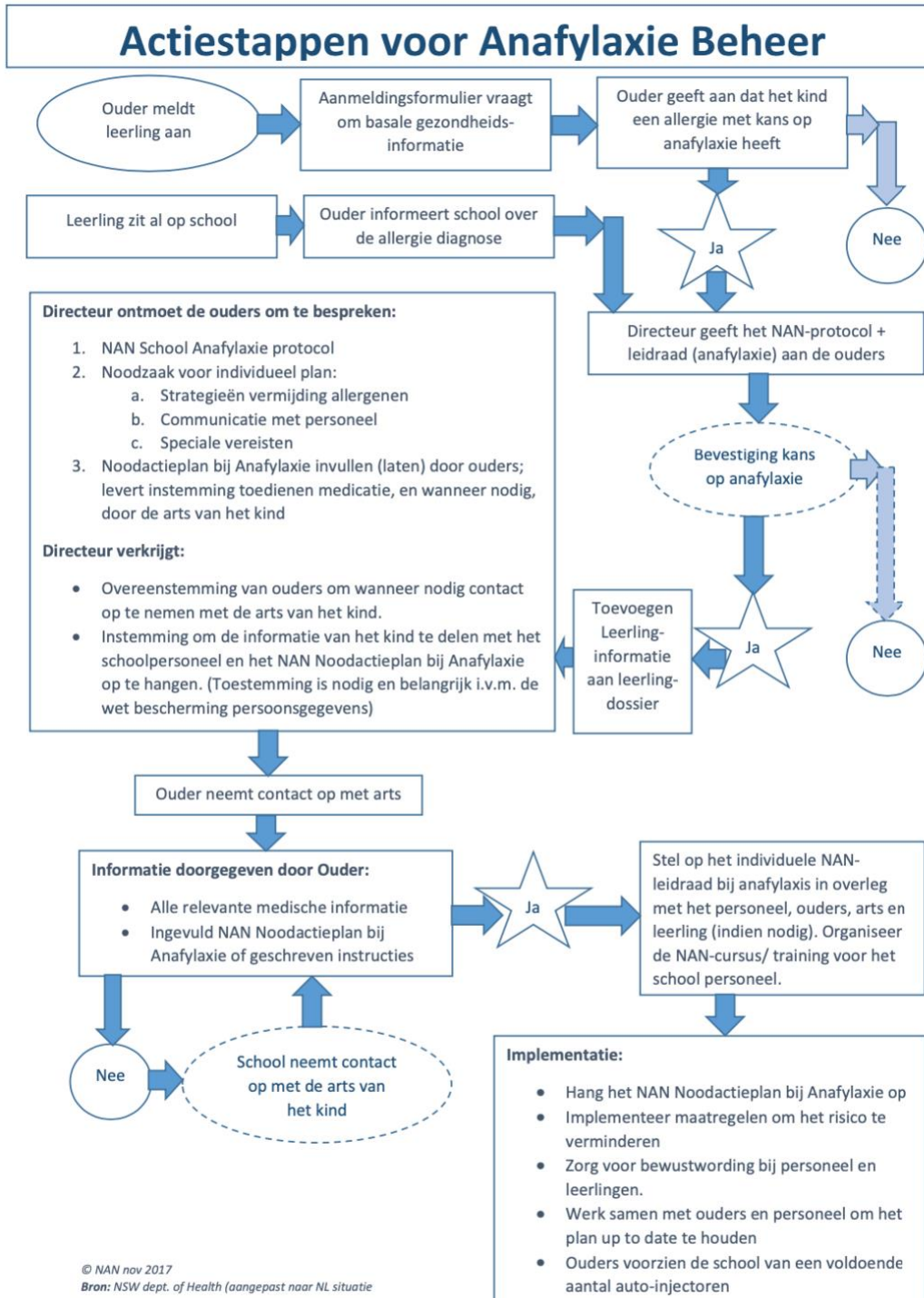
Bijlage 5 - Handelen bij calamiteiten

Richtlijnen

Indien zich calamiteiten voordoen ten gevolge van het toedienen van medicijnen of het uitvoeren van een medische (BIG) handeling bij een kind, volgen hieronder richtlijnen:

- Laat het kind niet alleen. Probeer rustig te blijven.
Observeer het kind goed en probeer het gerust te stellen
- Waarschuw een volwassene voor bijstand (of laat één van de kinderen een volwassene ophalen, waarbij u duidelijk instrueert wat het kind tegen de volwassene moet zeggen)
- Bel direct de huisarts en/of de specialist van het kind
- Bel bij een ernstige situatie direct het landelijk alarmnummer 112
- Geef door naar aanleiding van welk medicijn of 'medische' handeling de calamiteit zich heeft voorgedaan (eventueel welke fout is gemaakt)
- Zorg ervoor dat u alle relevante gegevens van het kind bij de hand hebt (of laat ze direct door iemand opzoeken) zoals:
  1. Naam van het kind.
  2. Geboortedatum.
  3. Adres.
  4. Telefoonnummer van ouders en/of andere, door de ouders aangewezen persoon.
  5. Naam + telefoonnummer van huisarts c.q specialist.
  6. Ziektebeeld waarvoor medicijnen of medische handeling nodig zijn.
- Bel de ouders (bij geen gehoor een andere, door de ouders aangewezen persoon):
  1. Leg kort en duidelijk uit wat er gebeurd is.
  2. Vertel, indien bekend, wat de arts heeft gedaan/gezegd.
  3. In geval van opname, geef door naar welk ziekenhuis het kind is gegaan.

Bijlage 6 – Actiestappen voor Anafylaxie Beheer (NAN protocol is aanvulling, zie bijlage 7)

Bijlage 7 – Voorbeeld NAN protocol

**GEDIAGNOSTICEERDE
ALLERGENEN:**

==

Astma: JA/NEE

Familie/NOOD contact(en):

1. Moeder Nr: +316 xx

2. Vader Nr: +316 x

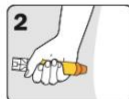
Huis adres:

--

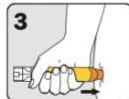
**Hoe dien je de EpiPen®
adrenaline (epinephrine)
injector toe?**

**Vorm een vuist rond EpiPen® en
TREK DE BLAUWE DOP ER AF**

**Houd het been stil en
PLAATS ORANJE EINDE
tegen de buitenkant van
het dijbeen (met of zonder kleding)**

**DRUK HARD NAAR BENEDEN totdat u een
klik gehoord of gevoeld en houd gedurende
3 seconden op zijn plaats.
VERWIJDER EpiPen®**

EpiPen® wordt als volgt voorgeschreven:
EpiPen® Jr (150 mcg) voor kinderen van 7,5-20 kg
EpiPen® (300 mcg) voor kinderen vanaf 20 kg en volwassenen

Als er per ongeluk adrenaline wordt geïnjecteerd, neem dan contact op met uw arts. Blijf dit actieplan volgen voor de persoon met de allergische reactie.

Naam: ■■

Geboortedatum : --

Medicatie: --

MILD TO MATIGE ALLERGISCHE REACTIE SYMPTOMEN

SYMPTOMEN

- Zwellen van de lippen, gezicht, ogen
- Galbulten
- Tintelende mond
- Buikpijn, braken - **dit zijn tekenen van anafylaxie voor insectenallergie**

Mild tot matige allergische reacties treden niet altijd op vóór een anafylactische reactie

ACTIE:

- Blijf bij de patiënt en roep hulp in
- Kijk waar de adrenaline autoinjector is
- **Geef medicatie** - wanneer voorgeschreven
- Neem contact op met familie / nood contacten
- Insecten allergie - indien zichtbaar verwijder angel

ANAFYLAXIE (ERNSTIGE ALLERGISCHE REACTIE) SYMPTOMEN

Let op EEN van de volgende signalen:

- Moeilijke ademhaling
- Zwelling van tong of keel
- Moeizaam spreken en/of hese stem
- Hoorbaar of piepende ademhaling
- Aanhoudend hoesten
- Ineenzakken
- Bleek en slap (jonge kinderen)
- Bewusteloosheid

ACTIE VOOR ANAFYLAXIE

1 LEG PATIËNT PLAT - laat hen NIET staan of lopen

- Indien bewusteloos of zwanger, plaats in stabiele zijligging - aan de linkerkant als u zwanger bent
- Als ademhalen moeilijk is, laat ze dan met gestrekte benen zitten
- Houd jonge kinderen plat en niet rechtop

2 DIEN AUTO INJECTOR (EpiPen®) TOE

3 Bel ambulance: 112

4 Bel de familie/nood contact(en)

5 Wanneer na 5 minuten geen verbetering, dien tweede EpiPen® toe

- #### 6 Na toedienen van de EpiPen® MOET patiënt naar het ziekenhuis, omdat de reactie nog verdere behandeling en toezicht nodig heeft
- Liggend vervoeren

WANNEER U TWIJFELT, DIEN EpiPen® TOE

Begin op elk moment met reanimatie als de persoon niet reageert en niet normaal ademt

GEEF ALTIJD EERST ADRENALINE INJECTOR, en daarna de astma puffer.

Als iemand bekend is met astma en een allergie voor voedsel, insecten of medicijnen (wie blootgesteld is aan het allergeen) **PLOTSELINGE ADEMHALINGSMOEILIKHEDEN** heeft (piepende ademhaling, aanhoudende ernstige hoest), zelfs als er geen huidsymptomen zijn.